

בחסות השוליות: הפוטנציאל החתרני של הספרות לילדים

סמינריון

פרופ' יעל דר

סמסטר ב תשע"ז, יום ג 12:00–14:00

בניין גילמן, חדר 262

תקציר הקורס

ספרות הילדים נתפסת כשולית לספרות המבוגרים, כמגיבה באיחור לחידושיה הפואטיים של "אחותה הבכירה". קהל הקוראים הרשמי של ספרות הילדים נתפס ככזה הקורא קריאה "חלקית", "מוגבלת", "תמה" -- הנחה המקנה ליוצריה המבוגרים יתרון פואטי מובנה ופוטנציאל מניפולטיבי ייחודי. יתר על כן, יתרון קריאה מיוחס גם לקוראים המבוגרים הקוראים את הטקסטים באוזני הילדים. אלה נחשבים כמי שבניגוד לילדים קוראים את הטקסט "קריאה שלמה", "מושכלת". הנחת המוצא של הסמינריון הוא שהשוליות המיוחסת לספרות הילדים והמעמד הפטרוני של הכותבים והקוראים המבוגרים כלפי הקהל הרשמי שלה מקנים לספרות הילדים פוטנציאל חתרני ייחודי בתרבות. הנחת מוצא נוספת היא שהחתרנות עצמה – ניסוחיה ותכניה ולא פחות מכך אופני מימושה בעת הקריאה והפרשנות – היא תלוית זמן ומקום. במהלך הסמינריון ננתח גילויי חתרנות שונים בספרות הילדים של ארצות המערב, תוך התייחסות להקשרים התרבותיים שבתוכם הם נוצרו. לצורך כך נדון באמצעים הפואטיים שבהם מונח פוטנציאל חתרני תוך קריאה בספרות ילדים מהמאות השונות. במקביל נקרא ספרות מחקרית רלוונטית.

דרישות הקורס:

נוכחות חובה

הצגת מאמר במהלך הקורס

הצגת רפראט

כתיבת עבודה (רפראט או סמינריון)

מועד הגשת עבודת רפראט: 2.8.17

מועד הגשת עבודה סמינריונית: 1.10.17

מפגש ראשון: הכרת מושגים מרכזיים (14.3)

- (1) מה בין טקסט חתרני לקריאה חתרנית?
- (2) יתרונותיה הסידקורסיוויים של ספרות שולית
- (3) הדואליות המובנית של ספרות הילדים: שוליות מול חשיבות, כפל הקוראים, כפל השפות

מפגש שני: הפוטנציאל החתרני של מעשיות (21.3)

- 1) לובין (2003) **אשה קוראת אשה**, עמ' 7-13, עמ' 63-80.
- 2) Zipes (2012), **The Irresistible Fairy Tale** Pp. 21-40
- 3) Perrault (1957 [1697]) "Hop O' My Thumb": המעשייה כשיח חתרני של חלשים:

מפגש שלישי: הקול הילדי (28.3)

- 1) Goodenough, Heberle & Sokoloff (eds.) (1994) **Infant Tongues**, Pp. 1-15
 - 2) טיקוצקי (1998), **הנסיך הקטן- שבעה פרקי מסע**, עמ' 15-40.
- תחילת דיון בשימושים החתרניים שעושה הטקסט בקול הילדי: סנט-אכזיפרי (1993 [1943]) **הנסיך הקטן**. תרגום: אילנה המרמן.

מפגש רביעי: הנסיך הקטן, המשך דיון (4.4)

השימושים החתרניים בשפה "האותנטית" של הנסיך הקטן

מפגש חמישי: המבט הילדי (5.4)

- 1) Zipes (2005), **Hans Christian Andersen: The Misunderstood Storyteller**, Pp. 47-75
- 2) יתרונוניתה החתרניות של העין הילדית: אנדרסן (1999 [1837]) "בגדי המלך החדשים".

חופשת פסח

מפגש ששי: הגוף הילדי כזירת מאבק על שליטה (25.4)

- 1) Prout (2000), **The Body, Childhood and Society**, Pp. 1-18
 - 2) ביאליק (1917), **מעשה ילדות**.
 - 3) ילן שטקליס (1944), **המסע אל האי אולי**.
- מטלה:** גיבוש שאלת מחקר והנמקתו, הרכבת ביבליוגרפיה ראשונית של חומר ראשוני ומשני, מבנה העבודה. מועד הגשה: 9.5.17

חופש – יום העצמאות

מפגש שביעי: המרחב הילדי כפלטפורמה אירונית (9.5)

- 1) Gutman (2013), "The Physical Spaces of Childhood", Pp. 249-266.
- 2) Tan (2010), **Eric**.
- 3) Wilde (1888), **The Selfish Giant**.

מפגש שמיני: גיבורות "רעות" (16.5)

- (1) Nikolajeva (2011), "Visualizing People Multimodal Character Construction in Astrid Lindgren's Works", Pp. 125- 136.
- (2) היתומה כגיבורה חתרנית: לינדגרן (2007 [1945]), **בילבי גרב-ברך** (תרגמה דנה כספי).
- (3) Lindgren (2007), "Never Violence!"

מפגש תשיעי: שבירת מודלים של כתיבה לילדים: העדר הסופים הטובים (23.5)

- (1) שטיינברג (192?). "הנשיקה", עמ' 3- 14.
- (2) יזהר, ס. (1960), **תפו ופזה**.

חופשת שבועות

מפגש עשירי: כוחן של שטויות: דגם הנונסנס (6.6)

- (1) Heyman (2003), " The Decline and Rise of Literary Nonsense in the Twentieth Century", Pp. 13-21
- (2) מתוך אברהם שלונסקי ומוריס סנדק.

מפגש 11: האלגוריה כפלטפורמה לחתרנות פוליטית (13.6)

- (1) Klein (1999), "writing for a Dual Audience in the Former Soviet Union: The Aesopian Children's Literature of Kornei Chukovskii, Mikhail Zoshchenko and Daniil Kharms", Pp. 129-148.
- (2) מתוך קורני צ'וקובסקי.

מפגש 12: הפוטנציאל החתרני הטמון בכפל הייצוג בספרי פעוטות (20.6)

- (1) Lurie (1990), **Don't Tell the Grown-ups: Subversive children's literature**, Pp. 51-66.
- (2) Nikolajeva (2014), "The Penguin Looked Sad: Picturebooks, Empathy and Theory of Mind", Pp. 121-138.

שיעור 13: הצגת רפראטים וסיכום (27.6)

ביבליוגרפיה:

- אנדרסן, הנס כריסטיאן, 1999 [1837]. "בגדי המלך החדשים". בתוך: **בגדי המלך החדשים ועוד 21 אגדות**. תרגום: יעל ולדמן. תל אביב: מחברות לספרות. עמ' 7- 11.
- ביאליק, חיים נחמן, 1917. **מעשה ילדות- מעין שיחה**. אודיסה: ספרי.

טיקוצקי, גדעון, 1998. **הנסיך הקטן- שבעה פרקי מסע**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 15-40.

יזהר, ס., 1960. **תפו ופזזה**. תל אביב: ספרית פועלים.

ילן-שטקליס, מרים, 1944. **המסע אל האי אולי**. תל אביב: דביר. לא סרוק.

לובין, אורלי, 2003. **אשה קוראת אשה**. חיפה: הוצ' הספרים של אוניברסיטת חיפה. עמ' 7-13, עמ' 63-80.

לינדגרן, אסטריד, 2007 [1945]. **בילבי גרב-ברך** (תרגמה דנה כספי). תל אביב: כנרת זמורה ביתן דביר. לא סרוק.

סנט-אכזיפרי, אנטואן, 1993 [1943]. **הנסיך הקטן**. תרגום: אילנה המרמן. תל אביב: עם עובד. לא סרוק.

שטיינברג, יעקב, (192?)?. "הנשיקה". בתוך: **שעשועים- ביבליותיקה מנוקדת לתינוקות**. ורשה: האור. עמ' 3-14.

Goodenough, Elizabeth, Mark A. Heberle and Naomi Sokoloff (eds.), 1994. **Infant Tongues: The voice of the child in literature**, Detroit: Wayne State University press, pp. 1-15.

Gutman, Marta, 2013. "The Physical Spaces of Childhood". In **The Routledge History of Childhood in the Western World** (Paula Fass ed.). New York: Routledge, Pp. 249-266.

Heyman, Michael, 2003. "The Decline and Rise of Literary Nonsense in the Twentieth Century". In: **Children's Literature and the Fin de Siècle**, Roger McGillis (ed), Westport: Praeger. Pp. 13-21.

Klein, Larissa, 1999. "writing for a Dual Audience in the Former Soviet Union: The Aesopian Children's Literature of Kornei Chukovskii, Mikhail Zoshchenko and Daniil Kharmis". In: **Transcending Boundaries: writing for a dual audience of children and adults**, Sandra Beckett (ed.). New York and London: Routledge. pp 129-148.

Lindgren, Astrid, 2007. "Never Violence!". **Swedish Book Review** (2). Retrieved 14 February 2017 from:

<http://www.swedishbookreview.com/article-2007-2-never-violence.asp>

Lurie, Alison, 1990. **Don't Tell the Grown-ups: Subversive children's literature.**

Boston, Toronto, London: Little, Brown and Company. Pp. 51-66.

Nikolajeva, Maria, 2011. "Visualizing People Multimodal Character Construction in Astrid Lindgren's Works." In: **Beyond Pippi Longstocking: Intermedial and International Aspects of Astrid Lindgren's Works**, Edited by Bettina Kümmerling-Meibauer and Astrid Surmatz. New York : Routledge. Pp. 125- 136.

Nikolajeva, Maria, 2014. "The Penguin Looked Sad: Picturebooks, Empathy and Theory of Mind". In: **Picturebooks: Representation and Narration**, Bettina Kummerling-Meibauer (ed.). New York and London: Routledge. pp. 121-138.

Perrault, Charles, 1957 [1697]. "Hop O' My Thumb". In: **Charles Perrault Fairy Tales**. Translation: Geoffrey Brereton. Harmondsworth: Pnguin Books. pp 77-93.

Prout, Alan (ed.), 2000. **The Body, Childhood and Society**. Houndmills, Basingstoke : Macmillan. Pp. 1- 18.

Tan, Shuan, 2010. **Eric**. UK: Templar Publishing.

Wilde, Oscar, 1888. The Selfish Giant. **Corpus of Electronic Texts Edition**. Retrieved 14 February 2017 from:

<http://www.ucc.ie/celt/online/E850003-009/text001.html>

Zipes, Jack, 2005. **Hans Christian Andersen: The Misunderstood Storyteller**. New York and London: Routledge, Pp. 47-75.

Zipes, Jack, 2012. **The Irresistible Fairy Tale : The Cultural and Social History of a Genre**. Princeton : Princeton University Press. Pp. 21- 40

ביבליוגרפיה נוספת :

Bourdieu, P. 1989. "social Space and Symbolic Power". **Sociological theory** Vol.7(1), pp.14-25.

Fiedler, A. Leslie, 1971. "The Eye of Innocence", **The collected Essays of Leslie Fiedler**, vol 1. New York: Stein and Day. Pp 471-511.

Golden, D. 2005. "Nursing the Nation: The Uses of Food in an Israeli kindergarten". **Food and Foodways** 13 (3), Pp. 181-199.

Golden, D. 2005. "Childhood as Protected Space? Vulnerable Bodies in an Israeli Kindergarten". **Ethnos** 70 (1), Pp. 79-100.

Golden, D. 2004. "Hugging the teacher: Reading Bodily Practice in an Israeli Kindergarten". **Teachers and Teaching**, 10 (4), Pp. 395-407.

Hulquist K. and Dahlberg G. (eds.), 2001. **Governing the Child in the New Millennium**, London and New York: Routledge Falmer.

James, A. 2007. "Giving Voice to Children's Voices: Practices and Problems, Pitfalls and Potentials". **American Anthropologist** 109 (2), Pp. 261-272.

James, A., C. Jenks and A Prout, 1998. **Theorizing Childhood**, Cambridge: Polity Press.

Jenkins, H. 1998. "Introduction: Childhood Innocence and other Modern Myths". in: **The Children's Culture Reader**, Jenkins, H. (ed.). New York University Press. Pp. 1-37.

Moss, P. 2006. "From Children's Services to Children's Spaces". In: **Children, Young People And Social Inclusion: Participation for What?**, Kay, E., Tisdall, M. Davis J. M., Hill M. and Prout, A. (eds.). Bristol: Polity Press. Pp. 179-198.

Stephens, S., (ed.) 1995. **Children and the Politics of Culture**. Princeton University Press.

Nikolajeva, Maria, 2012. **Power, Voice and Subjectivity in literature for young readers**. New York ; London : Routledge, Taylor & Francis Group. Pp. 1-11.

Zelizer, V., 1985. **Pricing the Priceless Child: The Changing Social Value of Children**, New York: Basic Books.

